

KRIMNAL I BEDA HARAJU SPORNIM TERITORIJAMA

Author: [IWPR Balkans](#)

Zivot je tezak za ljude u Moldaviji i Transdnjestru, a pometnja oko nezvanicne granice koja ih deli samo uvecava bedu.

Serdju Nirka je naporno radio citave godine gajeci jecam za zemljoradnicku zadrugu koju vodi u mestu Koceri, oko 50 km severoistocno od moldavske prestonice Cisnjeva. Ali, kada je pokusao da svoju robu iznese na prodaju, kaznile su ga jedinice koje govore ruski, a angazovane su da odrzavaju red u susednoj otpadnickoj republici Transdnjestar.

“Krajem avgusta, transdnjestarski carinski sluzbenici konfiskovali su kamion pun mog jecma, a sledece sedmice su konfiskovali jos jedan, tvrdeci da sam prekrasio njihove carinske propise”, izjavio je Nirka, neobrijan i iscrpljen posle nekoliko sedmica provedenih pod stresom. “Sada moram tamo da ostavim sve sto sam proizveo.”

Ovaj zemljoradnik je dodao da je preko 200 ljudi u ovom osiromasenom delu Moldavije imalo slicne probleme na poroznoj granici sa otpadnickom republikom Transdnjestar. Podela nadleznosti ovde nije jasna i moldavske vlasti retko uspevaju da intervenisu i pomognu onima koji se nadju izmedju dve vatre.

Selo Koceri jedno je od pet naselja na desnoj, zapadnoj strani reke Dnjestar, u oblasti koja se formalno nalazi pod jurisdikcijom moldavskih vlasti, ali je prakticno pod kontrolom samoproglasene republike Transdnjestar. Cisnjeva nema nikakvu moc u ovoj oblasti, koju kontrolisu ruski vojnici.

Transdnjestar, gde vecinu cini stanovnistvo ruskog i ukrajinskog porekla, proglasio je nezavisnost od Moldavije 1990. godine zbog strahovanja da ce centralne vlasti pokusati da se ujedine sa Rumunijom. Otpadnicki entitet otvoreno podrzava Rusija, koja ovu oblast vidi kao prolaz do Balkana i jugoistocne Evrope.

Prestonica pobunjene oblasti, Tiraspol, nije se mnogo promenila od sovjetskih vremena i bliska je Rusiji. U centru se granitna statua Lenjina nadnosi nad tenk, sto simbolizuje pobedu Moskve nad nacistickom Nemackom u Drugom svetskom ratu.

Otpadnicka republika ima sopstvenu valutu, rublju, a ostaci 14. sovjetske armije cine njene oruzane snage. Veze sa Moskvom evidentne su i kod njenog predsednika Igora Smirnova, drzavljanina Ruske Federacije koji je usvojio sovjetski nacin upravljanja.

Posto Transdnjestar jos nije priznala nijedna vlada, stanovnici ovog regiona suocavaju se sa problemima kada zele da putuju u inostranstvo, jer im pasosi nisu medjunarodno priznati. Zbog toga oko 90 procenata stanovnika ima dvojno drzavljanstvo. Tiraspol procenjuje da oko 100.000 ljudi koristi moldavske pasose, oko 80.000 putuje sa ruskim pasosima, i jos 20.000 se oslanja na ukrajinske dokumente ili dokumente iz drugih bivskih sovjetskih republika.

Nep priznat status kod medjunarodne zajednice takodje znaci da Tiraspol nije mogao da udje u legalne poslove kojima bi podstakao privredni rast. Usled toga, ova oblast je postala sinonim za crnu berzu, korupciju i kriminal.

Od 1998. godine, transdnjestarski carinici – uz podrsku vojske – poceli su da zahtevaju placanje dazbina koje svojevolutno odredjuju, pa cak i da konfiskuju imovinu ljuduu nekim pogranicnim oblastima kao sto je

Koceri, mesto koje se tehnicki posmatrano nalazi izvan njihove teritorije.

“Ovo se uglavnom desava na jesen kada zemljoradnici prikupljaju letinu”, kaze Nirka za IWPR, dodajuci da je nekim seljacima obustavljena isporuka gasa ili vode, ili su dobili otkaze.

Gregor Polcinsi, sef lokalne uprave na moldavskoj strani reke Dnjestar, pesimistican je u pogledu izgleda za buducnost u ovom regionu. “Ljudi se ovde nalaze pod stalnim pritiskom transdnjestarskog rezima, a Moldavija nam nudi samo savete i traze da ne reagujemo na provokacije.”

Zvanicnici u Cisnjevu tvrde da transdnjestarski region donosi velike gubitke moldavskoj privredi, ukljucujuci i milijarde dolara gubitaka svake godine zbog sverca oruzja i neocarinjene trgovine.

Premijer Vasile Tarlev nedavno je izjavio za medije da se za mnoge od ekonomskih problema Moldavije moze okriviti nemogucnost kontrole svih drzavnih granica i naplate carinskih dazbina. On je procenio da bi moldavska privreda zabelezila desetostruki rast samo ako bi uspela da dodje do ovih prihoda.

Kako stvari sada stoje, znaci bede mogu se videti gotovo svuda u Moldaviji. Mnoga sela – u kojima po obicaju pored puta stoje figure Isusa i Device Marije – ostala su poluprazna jer su mladi ljudi vecinom otisli u inostranstvo da bi pronasli posao i slali kuci novac za izdržavanje porodica. Veruje se da je 14 procenata od 4,4 miliona stanovnika Moldavije – uglavnom mladih ljudi – napustilo domovinu u potrazi za poslom, otkako je republika stekla nezavisnost pre 13 godina.

U sovjetskom periodu, plodna zemlja Moldavije bila je pokrivena vocnjacima i vinogradima koji su proizvodili vino za komunisticki blok. Ali, posle pada Sovjestkog Saveza i ukidanja centralnog trzista i ekonomije, oko polovina moldavske populacije jedva opstaje od zemljoradnje. Cak i ova privredna delatnost opala je na trecinu obima koji je belezen pre desetak godina.

Ova sicusna republika, stesnjena izmedju Rumunije i Ukrajine, sada je najsiromasnija drzava u Evropi. Prosecan prihod iznosi 30 dolara mesечно, a kvalitet zivota je svuda veoma nizak – hladni stanovi, prazni frizideri, polovna odeca, i nada da ce biti bolje.

Samo nekoliko hiljada najbogatijih imaju neke beneficije – a mnogi od njih su bivsi komunisticki zvanicnici koji su profitirali u periodu posle raspada Sovjetskog Saveza kupujuci nekadasnja drzavna preduzeca po povoljnim cenama. Oni se mogu pronaci u prestonickim restoranima kao sto je “Koliseum”, gde klijentela italijanska jela zaliva moldavskim vinima. Racun za troje ljudi priblizno odgovara mesечноj zaradi koju ostvaruje veci deo populacije.

U drugom delu Cisnjeva, nezaposleni inzenjer Vitalij Lupu posmatra betonske stambene zgrade iz sovjetske ere koje su pocele da se raspadaju. On krivi konfuziju i inerciju za vecinu problema sa kojima se Moldavija suocava – i veruje da neodredjen identitet u periodu posle kolapsa Sovjetskog Saveza svakako nije pomogao ljudima da se prilagode novom vremenu.

“Zaista ne znam kakva je to zemlja Moldavija”, govori dok sleze ramenima. “To je zemlja sa poroznim granicama, zemlja koja ne kontrolise svoju teritoriju, a sluzbeni jezik se zove moldavski, iako je veoma slican rumunskom.”

Lupu, koji sada pohađa kurs iz racunovodstva ne bi li poboljšao svoje izgleda da se zaposli, ne vidi prostor za poboljšanja u politickoj buducnosti Moldavije.

“Nazalost, i dalje smo pod veoma snaznim ruskim uticajem jer zavisimo od uvoza goriva iz Rusije”, kaze on. “A Moskva i dalje kontrolise sve vazne fabrike u regionu. Kako se Moldavija moze razviti pod takvim uslovima?”

Korneliju Rusnak je novinar nezavisne novinske agencije Basa Press.

Focus: Balkans: Regional Reporting & Sustainable Training

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/krimnal-i-beda-haraju-spornim-teritorijama>